

Barbara Pregelj

Besede so beračice na razpotju

Stanka Hrastelj, Nizki toni, Založba GOGA 2005

Stanka Hrastelj ima, kot lahko preberemo na zavihkih zbirke *Nizki toni*, za sabo že precej revialnih in radijskih objav ter objav v različnih zbornikih. Njena 'kilometrini' se pozna tudi zbirki, ki je tematsko precej enovita, saj je ubrana predvsem na ljubezenske strune. Sestavljena je iz petih ciklov. Uvaja jih pesem *In usta so rekla Adam*, končuje pa *Si v razpoko*. To obenem ustreza tematskemu razponu zbirke, ki jo po eni strani zamejuje ljubezen do moškega, po drugi strani pa ljubezen do izrekanja, besede in poezije. Zavezanost obema zazveni že v uvodni pesmi o Adamu, kjer najprej srečamo usta, ki »so z dokončnim jezikom rekla Adam«. K starodavnosti imena, »pripetega na meso«, se »po stopinjah gazel, ki so tod hodile pred njo,« spusti tudi neizrekljiva Eva. Njena brepenenja, razočaranja, predajanja, konci ljubezni, male smrti in strahovi dajejo ton pesmi *Av gust v tesni haljici*, pa tudi celotni zbirki, na primer v pesmi: ¹

Tudi moja zgodbo so pisali pred stotimi leti ljudje z rokami, mehкими od kolovratov in hrepenenja. Ampak kako so mogli vedeti za avgust v tesni haljici, da bo travo oškropil z vonjem po spenjenem mleku, kako so slutili čas v prosojni majčki, da mi bo usta osušil, in njega, vzpenjajoč veter, ki sem ga iskala, ko so kurili krese v mraku prižganem; njega, kako ga bom videla prihajati nasproti po ozki stezi, da se bova morala z boki dotikati, ko se bova srečevala na sprehodih.

Starodavnost in prvinskost sta nadčasovna, smisel temu, kar je že vnaprej določeno, pa daje bežen kratkotrajen dotik, ki se vedno znova osmišlja v ponovljivi individualni ljubezenski zgodbi: »Glej, me zdramiš, / kako se vračajo lastovke. So odsev tvojega glasu // so odmev davne misli, ki se je razsanjala / v sončev pelod; polzijo nama v dotike, / v razkorak, ki zapira kristale, oddalji naju / od drugih ljudi.« ¹

Vsako utelešenje je, »kot bi titan srečal titana. A tako drugače.« »Od lepega ustreljena sva padla, / požeta snopa, si vso noč v dotiku ležala.« A lepota intime je presekana z disonanco razhajanja: »Predreš mi srce kot krhek kamen, / navzven, iz čiste radosti nad dnem, / mimogrede: Pa vendar: »Ne veš - a ko spiš, se s tabo / pogovarjam. Brez bližine, ki se jo // izmeri. Od daleč. In ne slutiš, / le moje nebo zažari s tisoči // cvetov, ko tvoje ime / prepozna oblike mojih besed.«

Cikličnost ljubezenskih doživetij, ponovno vračanje vanje izpostavlja pravzaprav vprašanje časa. Ta je lahko »srebrn lokvanj zagreben v pesek«, senca in birič, ki boli, lahko pa je »kot voda - ves dragulji«. In potem je ljubezen tisti most, ki se pne nad njim, »doseževa ga z odsevi ... Ko greva čez, se dotakneva s telesi.« Na tem mostu se obenem nitkajo verzi, ljubezenska sreča in ostrina oddaljevanja stu zato hkrati tudi veselje nad izpovedovaujem in ostrina izrekanja: »Ničemur nisem

zavezana. Razen besedam, ki jih polagam v cvetove lilij, kadar / sem čebela. Ampak to je med Bogom in / mano; je drobiž, ki mu ga dam, ko je on // zima in poletje. «

Na koncu je pesem, ki išče usta z začetka. Je Eva, ki, sramežljivo priznava: »Ničesar ne vem o navadnem dnevu. / Nobenega refrena ne znam zapeti« Kakšne olajšanje!